

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fl.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unitatea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Toți ce privește foaie
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unitatei”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Un jubileu al bisericii.

Pedagogia are de scop *educația* omului, educația generațiilor tinere, nădejdea de mâine a unui popor. Ea vrea să desvolte puterile trupesti, dar mai ales puterile sufletești, mintea și voința copilului, pentru ca mintea să se îmbogățească cu toate cunoștințele, cari contribuie la păstrarea intactă, nobilitatea și înfrumusețarea existenței noastre pământești, iar voința să se cimenteze și întărească în virtute, să progreseze în moralitate, să devină de un caracter ferm și neclătit. Scopul acesta îl atinge educația prin instrucție metodică și sistematică zilnică și perseverentă din care naște obișnuință, prin puterea exemplului, prin lămuriri practice și concrete asupra datorințelor singuraticelor condițiuni de viață, asupra raporturilor dintre diferitele clase de oameni, asupra raporturilor dintre trup și suflet, dintre suflet și Dumnezeu, dintre om și societatea fie religioasă, fie civilă, asupra felului de-a se purta în anumite împrejurări grele ale vieții, când suntem la vreo răspântie însemnată, prin punerea la probă și observarea atentă a elevilor, prin aplicare de pedepse și remunerațiuni, prin studierea atentă a firii și temperamentului elevilor în care privință dă prețioase lămuriri psihologia, și altele multe. Iată pe scurt sfera de activitate a pedagogiei!

Acestea considerații generale avându-le înaintea ochilor, e evident că educație, deci pedagogie sănătoasă, fără influința religiunii creștine și a învățăturilor sale, nu poate fi, nu poate exista. Doară singur religiunea creștină îți arată originea adevărată, firea și destinația omului pe pământ! Ea cunoaște cu adevărat, mai bine ca oricine,

nobleța omului și nobleța sufletului, și datorința lui de a se perfecționa mereu, el: *„chipul și asemănarea lui Dumnezeu”*, în toată privința: „Fiți desăvârșiți precum și Tatăl vostru din ceruri desăvârșit este”. Ea ne descopere adevăruri dumnezeiești, cari îți desvălesc orizonturi largi și nebănuite, firea neapropiată alui Dumnezeu, veșnicia toată. Ea ne pune înaintea ochilor idealul perfecțiunii, pe Dumnezeu-omul Isus Hristos, pedagogul cel mai mare al tuturor timpurilor cu o putere de atracție universală de nebiruit. Ea ne pune la îndemână cartea cărților în care se cuprind cele mai înalte norme de pedagogie sănătoasă, de înțelepciune fie și numai omenească, sfintele scripturi. Ea ne inculcă preceptul iubirii active a deaproapelui, și ne îndeamnă să facem totul pentru dânsul mânați de idealul credinței, din supunere față de Dumnezeu. Da! Religiunea creștină este educatoarea, mama adevărată a popoarelor. Căci pe lângă mijloacele naturale de educație îți pune la dispoziție și mijloacele puternice supranaturale ale darului în sfintele sale taine, în rugăciune și învățăturile sale nemuritoare.

Ceeace afirmăm a priori se confirmă din datele fidele ale istoriei. Educația poporului creștinesc a pornit din sânul bisericii, este meritul religiunii.

Trec peste faptul că cel dintâiu pas pentru idealul educației universale rezidă în vechile catechumene creștine și în școlile catehetice renumite din Alexandria, Antiochia și celealalte centre și că multe norme de înaltă pedagogie se află în scrierile sfinților părinți, în tractatul de catechizandis rudibus

a sf. Augustin și catechezele celebre ale sf. Ciril din Ierusalim. Amintesc numai faptul, că până la sfârșitul evului mediu instrucția poporului să făcă aproape exclusiv în școlile parohiale, catedrale și mănăstirești și că deschiderea școlilor, instrucția și supravegherea acestora eră un privilegiu și drept exclusiv bisericesc. Cele dintâiu tractate de pedagogie vrednice de a fi luate în socotintă sunt compuse de bărbați de ai bisericii, de Peraldus, Agidius Romanus, Hugo a S. Victore, Ioan Gerson, Maffeo Vegio, Silvio Antoniano și alții. Cele dintâiu seminarii pedagogice, cu menirea de a crește învățători harnici pentru instruirea și luminarea poporului, trebuie căutate tot în sânul bisericii. Ele au de a-și mulțami existența așanumiților „fratres devoti” din Țerile de jos, dar mai ales fericitului Ioan Baptista de la Salle, care a înființat în a. 1684 în Reims un seminar anume sub numele de „Seminariu pentru învățători”, și astfel a meritat numele frumos de părinte al preparandiilor. Acest sfânt are în direcția instrucțiunii merite neperitoare și din alte puncte de vedere. Dela el derivă instrucția după clase; dela el cea dintâiu școală industrială în Europa, și alte inovații de o importanță capitală. Guvernele civile au pășit la mijloc cu legislația ce regulează instrucția poporală târziu de tot. Rusia își are legislația școlastică dela an. 1786, Danemarca 1721, Grecia 1834, Belgia 1842, Italia 1859, Austroungaria 1774, într'o vreme când activitatea bisericii poate privi cu mândrie cu sute și mii de ani în urmă. Dar chiar și în zilele noastre biserica este un factor de prima forță pe terenul instrucției poporale, — priviți în lungul și largul lumii și vă convingeți — făcând concurență cinștită statului, pe acest teren așa

de greu, dar bogat în roade de tot soiul și mângâitor peste măsură. Biserica a fost și va fi luminătoarea popoarelor!

Când prăznuim astăzi jubileul de 50 de ani al unui institut ce pregătește pe viitorii luminători ai neamului nostru, noi trebuie să privim această serbare prin lumina trecutului prins de mine în câteva icoane fugare și să ne bucurăm că și biserica noastră a priceput totdeauna rolul important al instrucțiunii, misiunea ce o are biserica lui Hristos de-a fi mama culturii, cum dovedește acest orașel cu toate institutele sale așa de numeroase. Să dea Dumnezeu ca această serbare să fie aurora unui viitor și mai strălucit, a unei ere de progres spre culmile educației creștinești și românești. Să ne facem vrednici de marii noștri înaintași, de mari arhierii fondatori, să ne facem vrednici de trecutul glorios al bisericii noastre sfinte catolice, romane.

Dr. Alexandru Nicolescu.

Din frământările începutului preparandiei din Blaj.

Vieța culturală a Românilor de sub coroana sf. Ștefan a fost totdeauna sbuciumată, numai istoria știe cât a trebuit să lupte și să sufere acest popor, până a ajuns să-și aibă și el câte un focar de cultură. Unirea cu Roma a fost primul pas spre propășire; prin unire s'au deschis primele școli cu limbă de propunere românească aici în Blaj, și astfel dela unire încoace am putut să ne creștem și noi Românii câte un om cu carte.

S'ar putea zice însă, că noi am început cultura de sus în jos și nu cum era firesc de jos în sus, adică pornind dela popor. Dară împrejurările au fost așa, că poporul nostru a putut da câte un om învățat, câte un preot ori țăran mai deștept și mai aproape de vre-un oraș a putut adăca să-și crească băiatul în școlile elementare din respectivul oraș și apoi să continue în gimnaz, dar ca păturile largi ale poporului să poată ajunge la o cultură oarecare nu se putea, deoarece lipsiau aproape cu desăvârșire școlile populare, și lipsiau mai cu seamă învățătorii. De altfel spiritul timpului și mai cu seamă iobăgia a adus cu sine această anomalie, căci cultura era un privilegiu al nobililor; dar în ultima analiză totuși e firesc, ca oamenii luminați și cu o cultură superioară să se gândească la a da lumină celor din întunec și la a-i ridica și pe ei la o treaptă culturală cât mai înaltă. Astfel se explică și a doua anomalie a aceluși timp, adică aceea, că atotputernicii zilei s'au gândit mai iute la școlile superioare, decât la cele inferioare, populare. A trebuit să vină veacul al XIX., ca să-i convingă pe oameni, că cultura poporului e baza culturii unei țări și că pondul cel mai mare trebuie să se pună pe institutele de educație.

Nu e mirare deci, că Blajul nostru, leagănul culturii românești, a făcut tot așa,

a deschis mai întâiu teologie, apoi gimnaz, mai apoi școală normală, iară la preparandie încă nici se gândea. Spiritul timpului atinsese binișor în privința aceasta și pe micul nostru Blaj. Așa se explică, că Blajului, care se fălea cu gimnaziul său, cu teologia sa, nici prin gând nu-i trecea încă să-și înfripeze și el ca sibiienii și arădaniilor preparandia sa. A trebuit să vină anul 1848, să sufle boarea caldă a democrației, ca și Blajul nostru să se convingă despre trebuința de a împrăștiia cultura și în masele largi ale poporului.

Preparandii unite erau ce e drept pe la mijlocul veacului al XIX. două: în Orlat și Năsăud, dar acestea nu erau lângă scaunele episcopoești și astfel nu erau supuse iurisdicțiunii arhierului din Blaj, iară învățătorii ieșiți din ele nici nu se prea aplicau bucuroși în satele iobăgești, unde plată regulată nu era, cel mult o târguială continuă între popor și dascăl, ci se imbulzeau în satele grănițerești, la așanumitele școli nemțești, unde erau plătiți relativ destul de bine. La aceasta se mai adaugă și năcazul, că amândouă aceste preparandii se închid nu peste mult și astfel biserica unită rămâne fără un singur institut, în care să dea creștere acelor, cari aveau să crească la rândul lor tinerele mlădițe ale bisericii. Nu e mirare deci, că episcopul Șuluț, nici cum nu se poate împăca cu acest neajuns, și cere în repetite rânduri întemeierea unui institut de acest fel aici în Blaj sub aripile ocrotitoare ale catedralei. Iată interesanta scrisoare, îndreptată înălției Sale Locotenentului Provincial Transilvan de dto 13 Maiu 1853. Nr. 481 în traducere din originalul nemțesc:

„Inălțimea Voastră! Intre multele greutăți, cu cari au să se lupte școlile noastre populare românești, cea mai însemnată în urmările sale este lipsa de învățători bine educați. Cele două preparandii, ridicate provizor de către guvernul ces. reg. în Orlat și Năsăud sunt deja închise, și biserica unită din Ardeal astăzi nu are nici un institut, în care să se poată educa convenit unui oficiu așa de însemnat bărbații aceia, cărora li-se va încuviința acest cel mai însemnat ram al educațiunii populare. Pentru a întimpina încă de cu bună vreme această lipsă de toți simțită, a cărei urmări sunt incalculabile, nu-mi rămâne alt mijloc, decât a face un apel la coreligionarii mei și la alți bărbați binegânditori (rechtdenkend), ca aceia prin caritatea lor să-mi pună la dispoziție mijloacele de lipsă, ca să pot întemeia un fond pentru ridicarea unui Institut pedagogic; și eu am speranța, că acest propus al meu îl voi și putea duce la îndeplinire cu ajutorul lui Dumnezeu. Rămâne numai umilita mea rugare către Inălțimea Voastră, ca să sprijiniți propunerea mea la locul competent și să binevoiți a mijloci și înaltul consimțământ, ca acest institut să poată purta numele sfânt al Maiestății Sale Apostolice în semn de amintire veșnică a iubirii și alipirii noastre. În așteptarea unei rezoluțiuni preagratoase, am onoare a rămânea cu adânc respect al Inălțimei Voastre, Sibiu, la 1/13 Maiu 1853, cel mai supus serv. *Alex. Șterca Șuluț* m. p. episcop de Alba-Iulia.

Arhierul Șuluț credea, că guvernul va încuviința colecta, s'a înșelat însă amar, căci nu numai că nu s'a întâmplat după cum a dorit, ci guvernul a răspuns, că, deși recunoaște lipsa de a se educa indivizi apți

spre cultura poporului și că aceasta se poate întâmpla numai într'un institut preparandial, deocamdata nu află de lipsă a deschide o nouă preparandie, dupăce nici candidații de învățători crescuți mare parte pe cheltuiala guvernului în Năsăud și Orlat, n'au putut fi toți aplicați parte din lipsa școlilor populare, parte mai vărtos din lipsa dotațiunii cuvenincioasă trebuind să-și părăsească cariera. Cere deci dela episcopul, să-i dea consemnarea numelor și a aplicațiunii tinerilor ieșiți din preparandiile din Orlat și Năsăud pentruca, dacă s'ar vedea de lipsă, să mai mijlocească deschiderea unui curs provizor în locurile de mai înainte până la deschiderea definitivă a unui Institut pedagogic. Guvernul de altfel nu se împotrivese la idea unei colecte, dară promite a o sprijini numai întrucât aceea s'ar face fără silă; iară întru cât s'ar putea aduna cele de lipsă pentru ridicarea Institutului va mijloci, ca acela să poată purta numele Maiestății Sale a Impăratului.

Consistorul și trimite conspectul cerut, din care se vede, că cei mai mulți dintre candidații de învățători, cari și-au făcut școala în Orlat ori Năsăud, s'au aplicat pe cariera preotească. Motivul e, că învățătorii sunt cu mult mai rău plătiți decât păstorii de vite¹⁾. Cu toate acestea nu peste mult își reînnoiește rugarea pentru concesiunea de-a putea face colectă, pentrucă nădăjduia, că doară-dară se vor schimba împrejurările, iar dorința sa ar fi, ca împrejurările mai bune să-l afe pregătit îndeajuns.

În anul următor 1854 în 10 Octobrie Locotenenta răspunde sub Nr. 19202/2402, că la propunerea sa, Ministrul de culte și instrucțiune publică a încuviințat deschiderea unei colecte, dar numai între credincioșii uniți, cel mult și între romano- și armano-catolicii din Ardeal bineînțeleas numai cu învoirea prealabilă a episcopului respectiv, la un ajutor din partea erarului să nu se conteze însă. (so viel als möglich von einer Beihilfe aus dem Staatsschatze unabhängig zu machen). Ce privește numirea institutului după M. S. Impăratul, de prezent nu i-se pare Ministrului la loc (Was das weitere Ansuchen betrifft, der Stiftung den Namen Sr. k. k. apost. Majestät Kaiser Franz Josef I. beizulegen, so erscheint die Befürwortung desselben dem h. Ministerium gegenwärtig noch nicht am Platze).

Tot în această scrisoare se comunică și știrea îmbucurătoare, că Ministrul considerând lipsa unei școli preparandiale lângă catedrala episcopoească, până la regularea definitivă a lucrului, prin emisul de 29 Septemvrie 1854 Nr. 5230 ar fi rezolvit interimal începerea unui curs pedagogic lângă școlile normale din Blaj, iară speșele întreținerii le-a destinat să se scoată din fondul normal; de aceea și trimite un decret oficios în formă de plan, prin carele s'au regulat cursurile pedagogice din Știria, căci și acolo s'a deschis din lipsa de învățători un curs preparandial interimal de un an. Acest plan să-l studieze episcopul, să indice schimbările necesare și să adaugă și un preliminar de spese cât se poate mai moderat.

¹⁾ „... longe melior sit conditio bubulcorum caeterorumque pastorum animalium in communitatibus christianis et catholicis, quam multorum educatorum et pastorum animarum humanarum.“ (Răspunsul Mitropolitului Șuluț de dto 11 Iunie 1853. Nr. 641.)

Mare fû bucuria episcopului, când primi această scrisoare; durere însă, că nu a ținut mult, căci deschiderea cursului nu s'a putut face, fiindcă Inalta Locotenentă a ignorat — după cum se exprimă însuși Mitropolitul Șulț — rugarea lui de-a putea face colecta pentru preparandie, și a trimis o altă scrisoare, în care spunea, că școală preparandială e condiționată de o școală normală organizată după toate cerințele și că nu se află atâtea fonduri, ca să se poată ridica câte un institut pedagogic pe lângă fiecare episcopie. Chiar de aceea ministrul află de foarte binevenit planul unui respectiv, care a propus, ca pentru Românii din Austria să se susțină și pe mai departe preparandia din Oradea-mare, iară pentru Ardeleni să se ridice alta la Năsăud, pentru că acolo sunt și școli normale bine organizate, în care se propune foarte bine limba germană, fără de care școlile populare române nu pot să aibă nici un viitor.

Intr'o altă scrisoare guvernul recunoaște necesitatea ridicării vre-unui institut pedagogic pentru românii uniți din Ardeal și spune că Maiestatea Sa s'a și hotărât să ridice și în Ardeal atari institute, după cum a ridicat la 1855 cele 12 preparandii rom-catolice din Ungaria, dară înainte de ase putea realiza această prealaltă voință ministrul dorește să știe, cum s'au crescut până acuma în arhidieceză învățătorii și la cari școli, și apoi ce fonduri stau la dispoziția ordinariatelor pentru susținerea astorfel de școli. Locotenentă transilvană mai recomandă Ordinariatului și câteva mijloace de susținere a viitoarei preparandii și anume: 1. Ca toate acele fonduri, din cari s'au susținut până acuma școlile populare să se întrebuițeze de acuma pentru susținerea preparandiei, iară școlile populare să și-le susțină comunitățile bisericesti respective. 2. Să se introducă și în arhidieceză, ca în alte dieceze așanumita groșită școlară (Schulgroschen). 3. Să se încerce și colecta proiectată. Dacă nici una din aceste căi și nici toate laolaltă n'ar putea duce la rezultatul dorit, locutenentă pune în prospect ajutor din partea înaltului erariu, dar numai în cazul, dacă se poate arăta temeinic (grundhäftig) imposibilitatea de-a câștiga parale pe altă cale.

La aceasta răspunde Mitropolitul Șulț, că în Arhidieceză dela dismembrarea ei nu a existat și nici de prezent nu există nici o școală preparandială, și că învățătorii evalificați li căpătau după împrejurări din școlile preparandiale interimale, ridicate fără influința Ordinariatului în Orlat și Năsăud și din institutul s. Ana din Viena.

Se vede însă că în sfârșit și guvernul s'a convins, că nu se mai poate tolera, ca Românii gr.-catolici să nu aibă nici o preparandie, și se gândește mai serios la ridicarea astorfel de institute, căci prin scrisoarea de dte 12 Iulie Nr. 14913/2245—1857 se interesează: 1. Câte stipendii ar fi de lipsă pentru preparanzii din arhidieceză. 2. Cât de mari să fie acelea, luând în socotință deocamdată preparandia din Oradea. 3. Din care fond s'ar putea da aceste stipendii. Mitropolitul Șulț răspunde ad 1.) că la tot cazul este de lipsă cel puțin câte un învățător pentru câte un protopopiat, deci cam 38—40 candidați respective stipendii la an. ad 2.) dacă s'ar întemeia cursul interimar la Blaj, stipendiile ar putea fi de

câte 80 fl. v. a., pe când în alte locuri de câte 120 fl. ad 3.) fonduri nu are la dispoziție nici unul, deci toată speranța li este numai în Maiestatea Sa (Solummodo in benignissima Suae Maiestatis C. R. Ap. munitentia spes superest.)

Se vede însă, că Locotenentă nu a luat în considerare nici acest răspuns al Mitropolitului, deoarece la 12 August 1858 ordinariatul fu încunostințat, că ministrul a propus spre sancționare Maiestății Sale întemeierea alor 2 școli preparandiale pentru greco-catolicii din Transilvania și anume una la Blaj și alta la Gherla; dar, până la înființarea lor definitivă, a decis, să se deschidă interimar la Năsăud lângă școala normală de acolo o școală preparandială cu un curs de 2 ani și că statul ar fi aplicat a da elevilor din aceea școală și un număr oarecare de stipendii; să și trimită deci și Mitropolitul la aceea școală pe tinerii, cari vor fi apți.

Această în cunoștințare resp. provocare Mitropolitul a primit-o, după cum însuși se exprimă, cu mare mulțămire și cu și mare bucurie sperând, că după sancționarea proiectului pomenit din partea împăratului i-se va ridica odată lângă catedrala din Blaj institutul preparandial atât de mult dorit. Această hotărâre a guvernului o și aduce Mitropolitul la cunoștința clerului său prin circularul de dte 6 Septembrie 1858 st. n. în care după ce vestește voința împăratului înșiră condițiunile de primire, cari sunt următoarele: 1)

„Tinarul, care voiește a fi primit, are de a se documenta înaintea directorului din Năsăud, cumcă:

- a) Cu succes bun a absolvat patru clase a gimnaziului inferior sau cel puțin două clase a școlii inf. reale.
- b) Cumcă au implinit anul etății al 16.
- c) Să aibă atestat despre buna purtare morală.
- d) Să aibă document medical despre statul sănătății și cumcă n'are defect trupesc împiedecator pentru implinirea oficiului de docente.

Poftindu-se și aceea, ca batâr în câțva să fie inițiat în cântările bisericesti și cunoașterea ritului eclesiastic.

Frățiata după ce vei primi aceasta a noastră scrisoare în tot chipul te vei îngrijii, ca după lipsa școlilor să îndemni și să capacitezi pe tinerii, cari i-ai socoti apți a se folosi de această binevenită ocaziune, fiind lucru luminat, cumcă fără docenți bine gătiți și școalele nimica sunt alta, decât un nuge gol și fără însemnare 2).

Durere, că nici de astă dată Mitropolitul Șulț n'a putut avea fericirea de a și vedea visul împlinit, pentru că locotenentă transilvană li trimite de nou o scrisoare încă în 3 Decembrie a aceluiaș an Nr. 27337/4083, în care i-se aduce la cunoștință, că Maiestatea Sa Impăratul a hotărât deschiderea definitivă a unei preparandii greco-catolice pe lângă școala normală din Năsăud pentru dieceza Alba-Iulia și Gherla și că spre acest scop s'a destinat din fondul regimentului II. de graniță 2360 fl. v. a. spre provederea profesorilor și spre stipendiarea elevilor mai apți observând totuși și aceea rezervă prealaltă, că de cumva în decursul timpului

1) Decopiată cu ortografie modernă.

2) Subliniat de subscrisul.

s'ar descoperi lipsa de a se întemeia atari școli și lângă Ordinariate, să se poată ridica, dară fără îngreunarea erarului (dass die Eröffnung ähnlicher Anstalten in Sz. Ujvár und in Blasendorf dem Zeitpunkte zu behalten sei, wo die Bedeckung ihres Gelderfordernisses ohne Beiziehung des Staatsschatzes auf anderem Wege thunlich sein wird.) I-se mai aduce la cunoștință Ordinariatului și aceea, că s'au destinat pentru ambele dieceze, a Blajului și a Gherlei, opt stipendii, 4 de câte 80 fl. și 4 de câte 50 fl., cari se vor împărți în mod egal între elevii săraci și diligenți ale pomenitelor dieceze.

Din aceasta hotărâre a guvernului au urmat mai multe frecări între arhidieceză și dieceza de Gherla resp. grănițerii regimentului II. Și pe tot dreptul, căci nu se putea pofti, ca grănițerii să dea banii lor în formă de stipendii țaranilor din arhidieceză 1), iară ordinariatul de Gherla susținea, că preparandia e numai a ei, după cum se vede din răspunsul Mitropolitului Șulț din Octombrie 1859 dat Locotenentăi transilvane. Se pare, că blăjenii au fost cu totul neîndreptățiți la aceasta preparandie, pentru că numai așa se poate explica faptul, că Mitropolitul în această scrisoare se plânge rău de purtarea Ordinariatului din Gherla aducând ca dovadă între altele și împrejurarea că în anul 1858 dintre 83 preparanzi din Năsăud numai 6 au fost din arhidieceză. Faptul acesta li dă din nou prilej neobositului Mitropolit, să mai urgiteze încă odată înființarea unui institut preparandial în Blaj pe speșele statului

Preparandia din Blaj, cu toate acestea însă nu se întemeiază încă, deși dela 1853 foarte de multe ori a solicitat-o Mitropolitul. Văzând deci, că prin scrisori și prin rugări adresate Locotenentăi nu se poate ajunge la rezultat a aflat un alt mod, care a și avut la părere cel puțin efectul dorit, a rugat anume pe un deputat din Transilvania, ca să soliciteze în senatul imperial înființarea preparandiei din Blaj. Și de fapt acest pas a și avut un succes oarecare, pentru că în 26 Iunie viceprezidentul guvernului, Popp, se îndreptă prin scrisoarea Nr. 4079—1864 către Ordinariatul din Blaj cu rugarea, ca acesta să și dea motivele dimpreună cu deslușirile de lipsă și cu părerea sa proprie la propunerile făcute de către unii ablegați în Senatul Imperial, și anume în ședința aceluiaș ținută în 7 Decembrie 1863.

Între propuneri se află și următoarea făcută de canonicul Ioan Fekete Negruțiu la titlul 13. „Inalta Casă să decidă ca spre întemeierea și susținerea unui institut pedagogic pentru Arhidieceză în Blaj, să se aplacideze un cvant de 3000 fl. v. a.“ 2)

1) „In cât pentru împărțirea stipendiilor acestor preparandiale și cu Arhidieceza, este un lucru extraordinar; după ce acestea sunt ieșite din proprietatea vicariatului Năsăudului, carele se ține de aceasta dieceză și așa acestea sunt fundațiuni a diecezei mele singur compețitoare cu atât mai vârtos, că despre partea Arhidiecezei în fundațiuni foarte anevoie se împărțesește această dieceză“ (Răspunsul episcopului Gherlei Ioan Alexi de dte 23 Ian. 1860 Nr. 1.)

2) Das hohe Haus wolle beschliessen, dass zur Errichtung und Erhaltung eines pädagogischen Institutes in Blasendorf für die erzbischöfliche Diözese ein jährlicher Betrag von 3000 fl. bewilligt werde.“

Ne putem tachipi ce fericit a trebuit să fie Metropolitul Șulț, când a înțeles, că se apropie în sfârșit realizarea planului său și cât de cu drag a răspuns la această provocare prin scrisoarea sa frumoasă din 30/18 Iulie 1864. Nr. 641, în care face o recapitulare a tuturor eforturilor sale pentru ridicarea unei preparandii în Blaj începând cu anul 1853 și până la 1859, apoi cere din nou cu toată insistența deschiderea ei aducând încă și aceste argumente pentru sprijinirea rugării sale:

„Cumcă pentru înaintarea instrucțiunii propriie preste tot e de lipsă un Institut preparandial vorbește însăși natura lucrului și momentozitatea obiectului, carele este creșterea tinerimei și mai ales starea de tot rămasă a instrucțiunii poporului nostru gr. cat. Dar aceasta o a recunoscut în toate scrisorile sale îndreptate către mine și Înaltul Regiu și aceasta o a dovedit aprobându-mi pașii spre scopul acesta, dară

b) Ca acest Institut preparandial să se întemeieze în Blaj lângă Catedra Arhiepiscopicească și nu aiurea poftesc următoarele motive de necesitate și anumit: α) Având docenții chemarea sublimă de a sădi în inimile pruncilor primele schinte de religione și moralitate, ca aceia să fie apti spre atare chemare înaltă e neapărat de lipsă, ca dânsii să se evalueze sub inspecțiunea imediată Arhipăstorească, de unde trebuie să-și aibă Institutul lângă Catedrală; dar această dorință a mea se recomandă β) și din motive de oportunitate și economice. Căci să tăcem de greutatea, ce obvine elevilor, cari sunt constrânși a merge la cursul preparandial afară de Arhidieceză în depărtare, — în Blaj rădicarea unui atare institut se înlesnește din punctul de vedere al localităților, căci între localitățile celorlalte institute din loc se va afla loc și pentru acesta. β) Și se înlesnește de asemenea din punctul de vedere a indivizilor meniți spre a propune științele în atare institut, căci dintre învățătorii și profesorii celorlalte institute din loc se vor afla ușor indivizi, cari pre lângă remunerațiune mai moderată să suplinească și locurile mai secundari la institutul preparandial, să tac că profesor apt de rit și cântări pentru acest institut nici că se poate ușor afla decât lângă Catedrala Arhiepiscopicească.“ Face apoi un preliminar de spese foarte modest și așteaptă cu nerăbdare rezolvirea cererei. Dară iarăși a trebuit să îndure o nouă decepție. Anume deși s'a hotărât ca din bugetul statului din anul 1864/5 să se dea 3000 fl. v. a. pentru ridicarea unui institut preparandial în Blaj totuși până la 24 Iunie 1865 Ordinariatul Metropolitan nu a primit nici o încunoștințare despre lichidarea acelei sume.

La anul 1864 și anume în ședința consistorială, ținută în 28/16 Martie, s'a înființat o comisiune scolastică pentru arhidieceză, a cărei președinte era canonicul Ioan F. Negruțiu, numit tot atunci și director al școlilor normale din Blaj și inspector al școlilor comunale din Arhidieceză. Acestui canonic

⁵⁾ Poate că acest argument a fost iute și ușor ascultat, căci după cum se știe preparandia din Blaj n'a avut localitatea sa proprie până la Metropolitul Vancea, ci cursurile s'au ținut când în gimnaz, când în curtea metropolitană, până a ajuns cu mare greu la localul de astăzi.

i-s'a dat spre opinie afacerea preparandiei. Părerea lui a fost, că ajutorul de 3000 fl. e de fapt votat și că va trebui să-l și lichideze Cancelaria Aulică Transilvană, drept-aceea să se facă o remonstrațiune către această cancelarie, iară dacă acest lucru nu ar duce la scop să se facă remonstrațiune la însuși Maiestatea Sa Impăratul „descriind cu culori vii imperativa necesitate de a se ridica acel institut pedagogic pentru Arhidieceză și mizeritatea clerului și a poporului nostru, precum și de aci iscata neputință de a-l ridica dela sine față cu aceea necesitate imperativă, făcând într'alteluziune și la evantul contribuțional ce-l dă poporul nostru pentru patrie și stat, precum și la subvenționarea altor națiuni întru prosperarea institutelor lor normale din partea statului p. e. la universitatea ung. din Pesta în anii trecuți s'au dat la 100.000 fl. și la alte multe institute de învățământ din Monarhie și în special din Ungaria și Transilvania.“ În caz de cumva dato non concessio s'ar denega suma aceasta din partea statului „toate recerutele spre acest scop mijloace în măsura, ce se va pofti să se supediteze și suplinească din fondul de instrucțiune al Bazilișilor, și aceasta să se facă din acel motiv, că acest institut e baza și fundamentul atât al culturii poporului, cât și al instrucțiunii mai înalte și mai sublime, ce vine a-se câștiga prin gimnaz și alte institute mai înalte de învățământ“¹⁾. (V. proiectul pentru înființarea institutului de pedagogie aici în Blaj pentru Arhidieceză și deschiderea cursului de pedagogie îndată cu începutul anului scol. 1865/6. Nr. 600—1865).

Mitropolitul ascultă sfatul canonicului Fekete și se îndreaptă din nou către Locotenentă Transilvană și urgitează a nu știu cătea oară înființarea Institutului respective lichidarea sumei votate. „... Acest Ordinariat mitropolitan deși cu durere a văzut și vede de căbră acel Înalt Senat Imperial a se fi subtras din bugetul Transilvaniei pe anul acesta curinte peste tot la 400.000 fl. v. a., care lucru ce e drept vine în trebile bugetului de a-se complana, totuși nici decât nu crede, că doară din acest fine tocmai un obiect așa de momentos, care taie în viața unui popor atât cea națională cât și în cea confesională, să fie lăsat afară în detrimentul binelui comun și a statului.“ (Nr. 600—1865). E frumos și vrednic de reprodus și următorul pasaj din această scrisoare: „... însă cu durere e silit Ordinariatul mitropolitan a mărturisi, că atunci, când toate celelalte popoare din strălucita Monarhie austriacă și specialminte și celea din patria noastră în această privință parte dela sine, parte cu mijloace din parte dela stat ajutate au fost în aceea stare favoritoare, de și-au putut ridica și înființa asemenea institute de învățământ populare și națiunea noastră prin injuria timpurilor de toate la acest scop conducătoarele mijloace întru atât au fost lipsit, încât nici de prezent nu se află în aceea favoritoare stare ca dela sine să-și poată ridica și înființa acest de tot folositor institut de învățământ.“

Și partea a doua a proiectului făcut de canonicul și referentul în chestiune Ioan F. Negruțiu a fost primită, căci Mitropolitul Șulț dă la 23 Septembrie 1865 următorul circular Nr. 960:

¹⁾ Subliniat de mine.

„Onorate în Hristos Frate!

Imperativa necesitate de-a întemeia aici în Blaj de mult și de toți credincioșii noștri fi sufletești doritul Institut de pedagogie a determinat pe acest Ordinariat mitropolitan a cerca și întrebuița toate cuviincioasele mijloace, ce le-a văzut și cugetat neamănat necesarii spre realizarea și ajungerea acestui scop.

Dreptaceea în totala lipsă și defect a unui fond disponibil întru realizarea acestui scop nu a lipsit Ordinariatul mitropolitan de repetiteori cu preaumilite remonstrațiuni și rugări a molesta pe Înaltul Regim Impărătesc pentruca Înalt acelaș să se îndure a asemna din cassa statului spre întemeierea și susținerea a atării Institut pedagogic un cvant anual de 3000 fl. v. a., de unde deși până aci nu am fost norociți a căpăta ceva rezoluțiune, totuși în speranța firmă, că acelaș Înalt Regim Impărătesc, precum la unele și altele dintre popoarele din Imperiu pentru atari scopuri mărețe s'a îndurat și se îndură și acum din când în când a asemna din cassa statului certe sume de bani, căutând cu îndurare la decădița, și misera stare materială și intelectuală a poporului nostru față cu loialitatea, neclătită credință și cruntele jertfe, ce le-a făcut pentru Înaltul Regim Impărătesc în timpurile cele mai critice, se va îndura ceruta sumă de 3000 fl. v. a. în scurt timp grațios a rezolva și asemna, a făcut necesariile dispușțiuni pentru a-se începe aici în Blaj cursul preparandial. Terminul începerii l-a prefipt pe 15 Oct. a. c. st. n., pe care termin vor avea de a-se aduna aci la curs și a-se prezenta la Direcțiunea acestui Institut toți fiii noștri, cari vor avea hotărâta voie de a fi aplicați pe venitor de docenți comunali în Arhidieceză.

Iară cu privire la cerința evalueților de primire la curs acest Ordinariat mitrop. face cunoscut credinciosului popor și cler din Arhidieceză, precum întru înțelesul mai multura și mai de multeori repetitelor ordinațiuni guverniali, și cu deosebire din 5 Ianuarie 1859, emise de cătră In. C. R. Locotenentă Transilvană de atunci, și din 19 Ianuarie 1864 Nr. 1322, îndreptate către acest Ordinariat mitropolitan de cătră Înaltul Regim Guvernii Provincial, iară clerului publicate prin cercularul nostru din acelaș an 9 Februar Nr. 80, se vor primi la cursul preparandial acei tineri, cari au absolvat cu succes bun vre-o clasă gimnazială sau vre-o școală normală cu 4 clase, ori și numai cu 3 clase respunzătoare planului și scopului de învățământ normal.

Toți dară acei tineri, cari vor cădea în subserisa categoriei a claselor de învățământ și vor avea voie de a-se aplica pe venitor de docenți comunali, vor avea pe timpul sustipulat prevăzuți cu testimoanele scolastice a-se prezenta aici în Blaj la Direcțiunea Institutului de pedagogie spre examinare și primire.

Totdeodată se face cunoscut clerului și poporului nostru binecredincios din Arhidieceză, că de aci încolo decrete de docenți se vor da numai interimalminte, iară după finirea cursului de pedagogie de acuma, numai la absoluți preparandiști se vor confera definitiv stațiunile de docenți.“

Cu aceasta Institutul pedagogic din Blaj s'a deschis la 15 Octombrie 1865, având în anul prim 79 elevi și 4 profesori, între cari și Rvdas. Domn Gavrilă Pop, actualul

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1. Cel dintâiu director al „preparandiei” din Blaj a fost canonicul *Ioan Fekete Negruțiu*, un bărbat vrednic, care și-a câștigat mare merit în istoria școlilor noastre populare și în special în înființarea și întâia conducere a institutului.

În calitate de inspector scolastic arhidiecezan el observă toate lipsurile ivite în învățământul primar, între cari răul cel mai de căpetenie îl află în pregătirea inferioară a învățătorilor. Această rană căută el s'o vindece prin înființarea unui institut pedagogic.

În multe acte din activitatea lui vedem cum s'a încălzit totdeauna inima acestui om simpatic și vrednic, pentru ideea înălțării învățătorilor români. Nu vom insista mai de aproape asupra planurilor și ostenelelor sale puse întru realizarea acestei idei mari, căci nu ne lasă cadrul restrâns al scrisului de față. Vom anticipa numai că el este *ursitorul* institutului pedagogic din Blaj.

Ca deputat român în dieta din Sibiu delă 1863, caută să exopereze delă senatul imperial banii de lipsă pentru înființarea și susținerea institutului, o sumă de 3000 fl. v. a., care s'a votat, dar niciodată nu s'a dat.

Iar ca președinte al comisiei scolastice arhidiecezane înființată la 1864, el caută și află calea cea bună și potrivită, ce ducea la realizarea ideii.

El pregătește proiectul, pe ale cărui temelii în sfârșit, la 1865, s'a putut înjgheba acest institut modest cu două cursuri, ținute pe rând în aceeaș sală, cu profesori împrumutați delă alte institute, cu multe greutăți și cu puține mijloace pe cari numai însuflețirea le-a putut învinge.

Merită deci acest canonic entuziast, ca el să aibă mai întâiu cinstea de a fi conducătorul institutului, care nu se poate tăgădui, că în primul rând a fost de-a dreptul creațiunea sa.

Sub el se fac la institut toate începuturile modeste: se pune temelie unei biblioteci, se câștigă rechizite de învățământ, și se ezoperează și câțiva țipăi pentru elevii săraci, cari, noi veniți nu aveau parte în vechea fundațiune de pâne.

Tot sub direcțiunea lui se ieau măsurile de lipsă pentru a trimite câțiva tineri talentați la școli străine, să se specializeze în studiile pedagogice; sub el se face cel dintâiu „examen de maturitate” — examenul definitiv al cursului II —, se evaluează cei dintâi învățători români pentru școala poporală, și s'a dat chiar și diploma mai înaltă, pentru școlile populare superioare (13 Nov. 1873).

Ori cât de smerite erau începuturile, ele însemnau un pas în cultură, și chezeșia unor progrese în istoria institutului. Și că acest director Fekete—Negruțiu, știă să lărgească în continuu învățământul restrâns delă început, a dat dovadă la 1869, când în programa studiilor se ieau și obiecte nouă, ca limbile maghiară și germană, constituția patriei, muzica vocală și instrumentală, și gimnastica.

Dorul său de a ridica nivelul institutului se mai vede și din alte planuri frumoase, cum este încercarea de a ridica și cursul al III-lea; dar la 1869 lipsa de mijloace și puteri didactice încă nu îngăduiau astfel de aventuri, ci se aștepta

pilda statului, care chiar atunci înființă preparandiile sale.

În fruntea institutului a stat acest meritos director delă înființarea lui până la 23 Noemvrie 1873.

Ioan Fekete Negruțiu s'a născut la 18 Februarie 1817 în Sucutard (comitatul Solnoc-Dobăca). A studiat mai întâiu în Cluj, iar gimnazul și teologia le-a făcut în Blaj. Delă 1842 a fost profesor până la 1847, când e numit paroh și protopop al Clujului. Aci a funcționat 15 ani desfășurând o activitate exemplară și îmbelșugată în roade bune. S'a distins mai ales ca îndrumător înțelept al preoților săi în toate cauzele ce priviau biserica și școala, și drepturile de Român. La 1862 meritele sale l-au înălțat la demnitatea de canonic. În calitate de aceasta încă a dezvoltat o muncă serioasă și multilaterală a fost secretar metropolitan, director a școlilor normale, inspector scolastic arhidiecezan, deputat la dieta din Sibiu (1863), și în senatul imperial din Viena, apoi paroh și protopop al Blajului. La 1869 a fost și el candidat la scaunul de metropolit alături de Dr. Ioan Vancea și Timoteiu Cipariu. S'a distins și ca autor de manuale. La 1852 și 1853 a scos la lumină: un *Catehism* și un *Abecedar*, o *Istorie biblică* și o *Aritmetică*, și în sfârșit o eselență *gramatică română*, pentru Maghiari, care la 1862 a eșit în ediție nouă la Cluj, sub titlul: *Magyar—Román nyelvetan*. Vieța lui plină de învățăminte se închise la 4 Decemvrie 1888¹⁾.

2. Lui Fekete—Negruțiu i-a urmat în directură canonicul *Ioan Antonelli*, delă 24 Noemvrie 1873 până în 22 August 1876. Opera înaintașului său o duce înainte, și introduce în vieța institutului multe reforme salutare.

Astfel cele două cursuri se despărțesc și capătă fiecare sală separată de propunere; se introduce o mai bună rânduială în administrarea institutului, se conduc matricule în regulă, se fac informații îngrijite, cari azi inleznesc mult cercetările. Și tot sub direcțiunea lui ieă avânt și munca profesorilor.

O activitate extrașcolară aci se începe; la 1875 ei nu se sperie să țină un curs suplendor din sistemul metric, din gimnastică și pomărit. Sub el se ridică ideea unei *reuniuni* a învățătorilor din Arhidieceză, după planul unui cuminte și harnic profesor, Ștefan Pop, începător de frumoase lucruri, nouă în Blaj, unde nu-l înțelegeau. Alții compun, cărți de școale, foarte bune pentru atunci, și unui, George Muntean, lucrează și un plan de învățământ, pentru școala poporală, care cuprindea și pe acela al preparandiei.

La tot cazul în timpul directoratului său s'au făcut progrese; și dacă nu putea mai mult, lucrul se explică din sprijinul neînsemnat ce-i venea de sus pentru institut.

Ioan Antonelli s'a născut la 10 Septemvrie 1827 în Valasut din comitatul Solnoc-Dobăca. Studiile primare și gimnaziale le-a făcut parte în Cluj, parte în Murăș-Oșorheiu, iar cele filozofice și teologice le-a terminat în Blaj. La evenimentele memorabile delă 1848—49 luă și

el parte și s'a distins prin curaj, și fidelitate manifestată cătră tron și casa domniitoare, virtuți pentru cari a și fost distins. cu crucea de argint din partea Maiestații Sale Francisc Iosif Iul, precum și din partea Țarului rusesc cu ordul S. Ana. La 1852 e numit profesor la norme, iar în 1855 la gimnaz. În 1863 e numit paroh și vice-protopop al Turdei, iar cu ceva mai târziu, la 1865, vicar al Făgărașului și decan al Secuimii. Pe vremea aceasta Antonelli a făcut și politică; la 1865 a fost ales deputat pentru dieta din Cluj, iar la 1869 pentru cea din Pesta, la care însă nu s'a prezentat. În sinodul electoral delă 1868 s'a distins ca autor al „condițiilor de alegere”, puse de sinod fiitorului metropolit. La 1872 fu ales canonic-teolog și în capitu înaintă până la demnitatea de canonic-scolastic. În două rânduri, delă 1874—1879 și 1883—1885 a purtat slujba de director al gimnazului. În aceeaș vreme a dezvoltat și o activitate literară; în vechile anale ale Asociațiunii a publicat *Monografia Făgărașului*¹⁾, iar în Programele gimnazului: *Cronica lui Cantemir* (1875); *Spicuiri din istoria literaturii latine* (1876); *Breviar istoric al școlilor din Blaj* (1877); apărut și în broșură; *Istoria constituțiunii romane* (1884), după Nitsch, Lange Höch și Okányi, și *Arcanele naturii* (1885). Asemenea a publicat prețioase documente istorice în *Foaia bisericească* a lui Grama, și a tradus în românește cartea I și II din Tit Liviu. Neobositul preot și cinstitul dascăl reposesă la 3 Septemvrie 1888²⁾.

3. *Alimpu Blășianu*, director delă 22 August 1876 până la 21 Septemvrie 1887. Din tot intervalul acesta se pot releva puține momente din vieța institutului, și chiar celea ce sunt veneau mai mult împinse de împrejurări, din voința altora, decât din stăruințele celui ce purtă cinstea de conducător.

Cel mai însemnat moment din vieța lui este fără îndoială lărgirea institutului cu al III-lea curs, la anul 1880. În aceeaș ordine trebuiau să urmeze și schimbări în planul de învățământ și sporirea în numărul elevilor, cari îndată se urcă dublu.

Cu deosebire notăm, că sub direcțiunea lui s'a înființat Societatea de lectură a elevilor, moment de mare însemnătate pentru dezvoltarea lor pe acele vremuri.

Alt lucru vrednic de însemnat de sub directoratul său sunt ajutoarele ce veneau din dărnicia marelui Mitropolit Vancea. În vreme ce mai înainte elevii institutului abia se împărtășiau 5 sau 8 la an din beneficiul de pâne, acum între anii 1877—1887 numărul celor beneficiați se urcă la fiecare an, delă 20 până la 50.

Și tot ca învoire se mai poate aminti și faptul laudabil din multe puncte de vedere, că delă 1877—78 înainte se publică în programele gimnazului raporturi și despre starea institutului pedagogic, cu mici cronici din vieța școlii, cu statul personal al profesorilor, cu planul de învățământ și planul de lecții, cu lista elevilor și date statistice. Măcar că toate se înfățișau pe acelaș calapod, ele totuși puteau oferi lumii din afară o icoană despre cele petrecute în sânul institutului.

¹⁾ Vezi Dr. Ioan Rațiu, Dascălii noștri, Blaj 1908, pag. 97—98.

²⁾ *Adunarea gen. IV*, pg. 213 și urm.

³⁾ Cfr. *Șematismul* din 1900, pg. 80.

Afară de acestea, și de câteva neînsemnate adaptări ale școlii, alte semne de progrese nu se mai observă în conducerea institutului.

Alimpiu Blășianu s'au născut la 1828 în Blăjel, comitatul Târnavei mici, studiile gimnaziale le-au făcut în Blaj; tot aci începu și teologia, din care doi ani din urmă îi termină la Viena. Reîntors, la 1854 a a fost numit profesor la gimnaz; dela 1860—68 purta și slujba de capelan. La catedră rămâne până la 1870, când se denumeste paroh și protopop al Blajului, și în această funcțiune a stat până la moarte. În calitate de protopop, iar dela 1870 și directorul școlii de fete, iar dela 1876 și al școlilor normale. A făcut și avere dar ea n'a rămas pentru scopuri culturale, cum s'ar fi așteptat. A murit la 21 Septembrie 1887.

4. După moartea lui Blășianu, conducerea se schimbă; institutul capătă un director, care în aceeași vreme era și profesor, expert în pedagogie și astfel mai chemat să aducă multe înnoiri, reclamate de exigențele pedagogiei moderne, să fie un îndrumător mai chibzuit și să aibă mai hotărâtoare influență asupra educației fiitorilor dascăli; și acesta a fost profesorul *George Munteanu*, unul din cei mai iscusiți dascăli din vechea generație.

În postul de director el ajunge la 7 Septembrie 1887, și-l ține, cu multe greutăți până la 1909, când nu-l mai slugeau puterile să poarte cu energia cerută destinele unui institut, în care în anii din urmă tot mai mult se îngrămădia lucrul și creștea răspunderea prea apăsătoare pentru umerii unui istovit de muncă și vrăstă.

Cum se înfățișă el în postul cel nou, o știm cei cari am muncit alături cu el, dar mai ales dascălii de sate, cari în mare parte au eșit din școala lui, școală cu multe părți bune, și cu scăderi număroase, care încă au fost. Dar aici nu e locul să se facă o critică a vremilor și oamenilor. Vom scoate din timpul direcțiunii sale numai momentele, cari mai mult sunt vrednice să le relevăm și în cadrele aceste.

În clădirea nouă (1886), aceea de astăzi datorită și ea Metropolitului Vancea, vom afla fără îndoială multe îmbunătățiri și înnoiri, pofsite de progresele călătorii moderne, la cari au conlucrat și directorul Munteanu.

Între altele la 1897 a stăruit să se înființeze un internat și pentru elevii săi, de altcum ideea era veche, de pe vremea ridicării internatului de băieți la 1884; și măcar că era așezat pe temelii șubrede, a fost totuși o creațiune fericită, de unde putea porni și o educație a fiitorilor dascăli, pe care până aci nu se puneau pond.

Sub el se adaptează institutul, la 1899, cu școală de aplicație cu șase despărțăminte și cu un singur profesor, prefăcută din școlile normale de mai înainte, cari numai corespundeau legii; o reformă norocoasă, din care rezultă pentru elevi un folos real, o praxă bună.

Din alte lucruri bune ce a mai făcut, mai amintim că sub el se deschise institutul — în senz mai restrâns — și pentru dame, dând posibilitate și lor să iee diplomă. Pe la 1899 se introduce încă un curs privat pentru ele, cu profesori dela institut, la școala de fete, dar în scurtă

vreme cursul se casează, și astfel s'a zădărnicit un început frumos, din care cu timpul putea să răsară în Blaj o școală nouă, prăparandie de fete, mai curând ca în Lugoj ori Gherla.

La 1906 mai vine un curs, a IV-lea; și atunci directorul Munteanu avu fericirea să-și vadă institutul completat întru toate asemenea institutelor de stat.

Dar deodată urmă și o greutate nouă, regulamentul de cvalificare, unde pedagogul de pe vremuri nu se mai putea orienta, și nu-i sta în putință să pună în armonie cunoștințele învechite cu pretenziunile de acum.

Nici nu rămâne mult; la 1908 prea mare se părea sarcina de a fi profesor și director, pentru aceea în 17 Noembrie celui an Ordinariatul I-a scutit de profesură; iar în anul următor a părăsit și directura, lăsând steagul altuia, mai destoinic pentru luptă.

George Muntean s'a născut la 11 Ianuar 1840 în Henig com. Albei-inf. Studiile normale, gimnaziale și teologice le-a terminat în Blaj. Apoi ca stipendist al Asociațiunii a fost trimis la pedagogiul superior din Praga, unde a stat până la 1868. Rentors în patrie, a fost numit, în același an, profesor ordinar la școlile normale din Blaj, și suplent la institutul pedagogic, și într-o vreme profesor diriginte. Aci a propus mai întâiu numai religia și caligrafia. La 1880, fiindcă la institut s'a înființat și cursul III, fu numit profesor ordinar. De aci înainte în afară de religie a mai propus pedagogia, metodică, limba germană, istoria, geografia, istoria naturală și constituția patriei. La 1881 fu numit asesor consistorial, la 1887 director, la 1900 protopop onorar. A mai fost membru al exactoratului arhidiecezan, al comisiunii scolastice arhidiecezane, precum și asesor la tribunalul matrimonial de a II-a instanță pentru arhidieceză. La 1906 ales canonic de fundațiune regească. În colaborare cu tovarășul său Petru Solomon, a publicat câteva cărți de școală: *Elementariu* (Abecedar), cel dintâiu scris cu litere latine, în număroase ediții; *Educațiunea și instrucțiunea generală*, pentru institute preparandiale și părinți (1874); *Computul mental și cu cifre*, pentru școlile populare (1888); și un *Tractat de catehetică*. A murit la 5 Aprilie 1915.

5. *Ioan F. Negruțiu*, directorul de azi, în sfârșit a reușit să schimbe cu desăvârșire fața institutului. Ajuns în fruntea lui (1909), nu s'a sgduit în suflet cătuș de puțin de problema cea mare, ce-l așteptă în noua funcțiune. Omul binelui, sclavul datoriei n'a dat greș în munca sa cinstită. A lucrat din răspuțeri; s'au îndemnat și alții și — în câțiva ani un bun rând s'a sălășluit aci în toate privințele.

Cu mijloace puține, s'au făcut lucruri frumoase, s'a modernizat întreg institutul. Adaptările din urmă (bibliotecă, muzeu) sunt o pildă grăitoare, o laudă și pentru director și pentru profesor.

Potrivit cerințelor mai nouă, sub directoratul lui s'au schimbat multe, și în mersul instrucțiunii; el singur a făcut un nou plan de învățământ, anume pentru institut (1910); a normat definitiv examenul de cvalificație prin regulament spe-

cial lucrat iarăș de el amăsurat planului ministerial (1912); s'a introdus studiul igienei, etc., etc.

În anii din urmă se introduc mai sistematic excursiunile școlare; pentru înaintarea educației sociale, elevii au voie să participe la concerte, petreceri, serate, la adunările reuniunii învățătorilor; și s'a văzut o lature și mai rară din această conducere înțeleaptă: s'a pus mai mare pond decât oricând altădată, pe vieța religioasă morală a elevilor.

Mai anul, s'a înființat și aci, ca la gimnaz, societatea mariană, ale cărei efecte bune se și văd deja.

Și mai notăm un fapt, unic în felul său la noi, introducerea frumoaselor conferințe de sociologie educativă, în care „s'a atins mai ales laturea practică a normelor de vieță“, „pentru a lumina orizontul nou al tinerețelor ajunse în epoca lor critică și a le încheaga toate forțele în lupta, pe care trebuie s'o poarte cu sine înșiși.“ Lucru, care aci s'a făcut mai întâiu în toată țara.

În același timp directorul Negruțiu, căuta cum n'au făcut alții înainte — să se adeverească părintele elevilor și pe altă cale, să le asigure un traiu mai cinstit și un lăcaș mai igienic, să-i cunoască lumea și pe ei. Un internat bine aranjat, în tot chipul, se datorește iarăș numai energiei sale stăruitoare.

În general, în toate laturile, sau văzut progrese sub directoratul acestui om bun, înțelept și iubitor de jertfă, care a pătruns mai mult, și-a aflat rostul unui institut pedagogic românesc în zilele noastre.

Ioan Fekete Negruțiu s'a născut în Sucutard (comitatul Solnoc-Dobâca), la 12 Septembrie 1854. Studiile gimnaziale le-a terminat în Blaj, teologia în Gherla. La 1880 e numit profesor suplent la gimnazul din loc; în 1882 fu trecut la institutul pedagogic în aceeași calitate, la catedra de limbile română și maghiară și de economie. La anul e numit definitiv și de atunci ține catedra până în prezinte. În 1885 e numit asesor la exactoratul arhidiecezan și membru în comisiunea scolastică arhidiecezană; la 1894 președinte al Senatului azilului de copii; la 1909 director al institutului și președintele reuniunii învățătorilor gr.-cat. din Arhidieceză; la 1910 protopop onor. A luat parte la toate mișcările culturale, a fost directorul despărțământului Blaj al Asociațiunii; de prezinte e membru în comitetul central al aceleiași instituțiuni, membru al congregațiunii comitateneze, ca virilist, etc., etc. S'a distins și ca scriitor, cu lucrări didactice și economice, planuri de învățământ și regulamente școlare. A publicat: *Manual de stilistică* (1884), eșit în patru ediții și introdus în toate școlile românești secundare din patrie; *Exerciții practice pentru învățarea limbii maghiare*, în uzul școlilor populare, în colaborare cu Petru Ungurean; *Stilistică practică* (1894); *Constituția patriei*, pentru institutele pedagogice etc. până acum în trei ediții; *Constituția patriei sau drepturile și datorințele cetățenești*, pentru școlile primare (1912); *Plan de învățământ și îndreptar metodic* pentru școlile primare din Provincia metropolitană (1909); *Plan de învățământ pentru institutul pedagogic gr.-cat. din Blaj* (1910);

Regulament pentru organizarea învățământului în școlile primare din Provincia mitropolitană (1911); *Reglament pentru calificarea învățătorilor* (1912); *Regulament pentru organizarea învățământului în școlile primare gr.-cat. din Arhidieceză* (1912). — *Cultura cucuruzului* (1898), *Grădina de legume* (1899); *Despre aranjarea și cultivarea unei moșii după comasare*; *Cultura grâului de toamnă*, dizertații populare ținute la diferite adunări generale ale Asociațiunii;

Nutrețul măiestrit ediția II (1912). Dela 1899 a redactat *Foaia școlastică*, susținându-o cu mari jertfe până la sfârșitul anului trecut, cum la noi nu mai este pildă.

Iată o viață de model, de dascăl mare al neamului, de care Blajul este mândru. Numele său va ilustra cele mai frumoase pagini în istoria institutului ridicat prin înțelepciunea sa rară, prin munca sa neîntreruptă și prin bunătatea sa fără pereche.

Dr. Ioan Rațiu.

(Va urma.)

Statistica elevilor dela Institutul pedagogic gr.-cat. arhidiecezan din Blaj dela înființare, adecă din a. scol. 1865/6—1914/15.

Anul școlar	Curs I.	Curs II.	Curs III.	Curs IV.	Suma celor		Anunțați la cvalificare	Diplome date
					înscriși	examinați		
1865/6	79	—	—	—	79	67	—	—
1866/7	45	52	—	—	97	96	—	—
1867/8	31	43	—	—	74	72	43	32
1868/9	35	22	—	—	57	53	22	14
1869/70	14	18	—	—	32	32	18	18
1870/1	12	12	—	—	24	22	12	10
1871/2	11	9	—	—	20	18	27	18
1872/3	18	5	—	—	23	21	21	10
1873/4	17	11	—	—	28	24	7	5
1874/5	17	13	—	—	30	26	13	7
1875/6	15	8	—	—	23	19	3	2
1876/7	11	8	—	—	19	18	13	12
1877/8	18	10	—	—	28	21	12	8
1878/9	20	12	—	—	32	32	24	16
1879/80	28	15	—	—	43	40	30	22
1880/1	34	24	12	—	70	63	87	67
1881/2	16	23	19	—	58	54	43	39
1882/3	27	11	20	—	58	56	14	11
1883/4	23	21	11	—	55	54	23	23
1884/5	17	20	19	—	56	54	23	21
1885/6	30	17	19	—	66	55	72	64
1886/7	23	24	15	—	62	55	46	39
1887/8	10 fete 31	17	21	—	79	76	34	31
1888/9	29	6 fete 22	17	—	74	69	37	34
1889/90	1 fată 22	24	6 fete 20	—	73	72	30	26
1890/1	22	20	26	—	68	65	33	29
1891/2	2 fete 28	24	21	—	75	75	43	41
1892/3	40	2 fete 29	24	—	95	90	33	29
1893/4	3 fete 30	28	2 fete 29	—	92	89	38	23
1894/5	4 fete 36	3 fete 29	25	—	97	94	43	19
1895/6	9 fete 50	4 fete 29	3 fete 21	—	116	110	51	35
1896/7	6 fete 55	8 fete 35	4 fete 28	—	136	134	42	31
1897/8	12 fete 35	6 fete 48	9 fete 36	—	146	139	43	23
1898/9	36	10 fete 40	7 fete 40	—	133	130	65	60
1899/900	6 fete 54	7 fete 27	15 fete 36	—	145	139	65	55
1900/1	7 fete 27	9 fete 48	7 fete 27	—	125	119	68	55
1901/2	6 fete 31	7 fete 29	7 fete 43	—	123	122	53	46
1902/3	32	7 fete 35	7 fete 25	—	106	103	63	44
1903/4	47	33	6 fete 37	—	123	121	50	19
1904/5	31	43	33	—	107	106	65	45
1905/6	20	29	39	—	88	85	53	35
1906/7	22	20	24	40	106	103	63	40
1907/8	29	15	24	24	92	87	41	33
1908/9	16	30	15	18	79	77	24	24
1909/10	21	16	29	15	81	79	15	11
1910/11	14	18	18	32	82	80	34	23
1911/12	24	18	18	21	81	75	25	21
1912/13	30	22	15	15	82	76	29	17
1913/14	37	30	20	17	104	99	23	18
1914/15	40	32	31	14	117	109	12	12
a:	1498	1237	930	196	3861	3674	1728	1317

Acoste sunt datele numerice luate din informațiunile de pe vremuri ale institutului nostru pedagogic. S'ar putea scoate din ele multe constatări referitoare la starea culturală și materială a celor, cari au cercetat această școală; ba s'ar putea face o comparațiune între elevii noștri și cei ai altor institute similare. Dar de astădată ne restringem numai la cele ce urmează.

În ordinul circular despre înființarea institutului pedagogic Preaven. Ordinariat preține dela candidați: „să fi absolvat cu succes un vre-o clasă gimnazială, sau vre-o școală normală cu 4 clase ori și numai cu 3 clase, răspunzătoare planului și scopului de învățământ”. Cu toate acestea între cei 79 elevi înscriși în anul 1865 aflăm: 3 cu VI cl. gimn., 4 cu V cl. gimn., 4 cu IV cl. g., 17 cu III cl. g., 19 cu II cl. g., 20 cu I cl. g. și abia 11 cu 4 cl. normale și numai 1 cu 3 clase normale. E interesant, că fiind pe acele vremuri „locațiune” nu cei cu VI cl. gimn. au fost în locurile de frunte, ci primul a fost unul cu III cl., al doilea unul cu II cl. și al treilea unul cu I cl. Abia în semestrul al doilea a reușit ca primul unul cu VI cl., scăzând cei din semestrul prim cu câte un număr, dar în aceeaș ordine. Și nu cel cu 3 cl. normale a fost ultimul, căci acela e eșit al 53-lea în amândouă semestrele. Peste tot din cei 67 examinați la sfârșit anului au avut „clasă generală”: Eminentă deplin: 11; Eminentă 20; Primă 31 și Secundă: 5.

Ce privește etatea au fost 5 de 17 ani; 19 de 18 ani; 27 de 19 ani; 14 de 20 ani; 1 de 21 ani și 1 de 22 ani.

După locul nașterii au fost: 28 din com. Alba inferioară; 4 din com. Alba superioară; 14 din com. Cetatea de baltă; 5 din com. Cluj; 1 din c. Doboca; 1 din c. Huniadoara; 1 din com. Solnocul interior, 8 din c. Turda; 2 din scaunul Arieșului; 1 din sc. Cohalmului; 5 din sc. Mediașului; 2 din sc. Murășului; 2 din sc. Noerichului; 3 din sc. Sibiiului și 2 din districtul Făgărașului. Va să zică numai 2 de pe teritoriul diecezei gherlane și unul lugojan, ceilalți din arhidieceză și încă din comitatele mai apropiate: Alba inferioară, Alba superioară și Cetatea de baltă.

Cam aceeaș proporție se observă și în anii următori cu privire la vrâstă, progres și locul nașterii.

Numărul total al elevilor din an în an se schimba mult. În anii primi a scăzut în continuu, așa încât în a. 1871/2 abia au fost examinați 18 inși în 2 cursuri. Tot 18 au fost și în a. scol. 1876/7. Mai impoporat a fost institutul în anii scol. 1895/6—1903/4, când erau înscrise ca privatiste și un număr însemnat de fete. Maximul a fost în 1897/8, când erau 119 feciori și 27 fete, la olaltă 146.

Numărul total al elevilor și elevelor a fost 3861, și anume 3653 elevi și 208 eleve

Dintre aceștia au absolvat 1170, la an cam 23 elevi. Socotind absolvenții după timpul când erau numai 2 cursuri, avem în 15 resp. 14 ani 238 adecă cam 16 elevi la an. Când erau 3 cursuri (26 ani) au absolvat 736 elevi și eleve cam 28 la an: iar de când sunt 4 cursuri (9 ani), au absolvat 196 elevi, cam 22 la an. Va să zică acum se apropie de media generală, și mai impoporat era institutul, când avea numai 3 cursuri.

Pentru câștigarea diplomei de învățător s'au anunțat 1728 persoane, între cari 98 fete. Și-au câștigat diploma 1317, adecă 76% a celor anunțați.

Înainte de înființarea institutului pedagogic, s'au dat decrete respective certificate din partea Comisiunii școlastice candidaților anunțați și examinați în anii 1864 și 1865. În a. 1864 s'au anunțat 114, au câștigat decret ori certificat 100 candidați, iar în a. 1865 s'au prezentat 27 și au reușit 22 candidați. Între evaluații din acești 2 ani sunt și cu pregătire frumoasă, absolvenți de III—VII cl. gimn., alții s'au pregătit în institute pedagogice străine. Adăugând și pe cei reușiți în acești 2 ani, constatăm, că până acum s'au dat în Blaj 1439 diplome, respective decrete ori certificate, cari îndreptătesc pe posesorii lor să funcționeze de învățători în școlile primare și ca atari să împrăstie negura analfabetismului, ce apăsă asupra poporului nostru. Pagubă, că nu le-a succedat în măsură și mai mare. Să sperăm însă, că în timpul cel mai apropiat numărul neștiutorilor de carte se va reduce la minim.

Valeriu Suciu.

România își păstrează neutralitatea. În consiliul ministerial întrunit în 14 c. sub presiunea prim-ministrului Brătianu s'a referat despre situația internațională. Consiliul ministrilor, neaflând nici un motiv, care să pretindă mobilizarea armatei, a decis, ca România și pe mai departe să rămână în neutralitate.

Bulgaria a declarat războiul. Ziarele din București comunică următoarele: Ambasadorul bulgar de aici, Radeff a anunțat oficial prim-ministrului Brătianu și ministrului de externe Porumbaru, că Bulgaria a declarat războiul Sârbiei în 14 c. Totodată, Radeff, în numele guvernului său, a declarat, că Bulgaria și pe mai departe își păstrează ținuta amicală față de România.

Tot cu datul acela regele Ferdinand al Bulgariei a lansat un apel către popor, în care, făcând amintire de intrigile dușmănoase ale inamicilor ei, invită poporul la arme pentru cucerirea teritoriului macedonean, care după opiniunea ambelor puteri beligerante, aparține Bulgariei. Manifestul încheie cu cuvintele: Vom ataca Sârbia deodată cu armatele viteze ale puterilor centrale.

O înțelegere economică româno-germană. — Ziarul „Argus“ publică o convorbire cu d. ministru al lucrărilor publice, dr. Angheliescu care și-a exprimat credința că puterile centrale vor recurge din nou la România, spre a cumpăra cereale, așa că criza ce se simte azi printre agricultorii români va dispărea.

Până atunci, atât ministrul lucrărilor publice cât și direcția căilor ferate au luat toate măsurile pentru înlesnirea transportului de cereale spre frontieră, așa că în momentul când exportul va reîncepe se va putea exporta zilnic până la 1000 vagoane.

Acest moment pare că nu e tocmai depărtat, întru cât chiar acum s'au făcut propuneri d-lui ministru al lucrărilor publice, de către un reprezentant oficial al caselor de import germane pentru găsirea unei modalități în vederea accelerării exportului de grâne în Germania.

D. ministru al lucrărilor publice a răspuns că din partea României exportul nu întârzie nici un neajuns. Rămâne ca Ger-

mania să trimită vagoane cât mai multe la granița română pentru încărcarea cerealelor. Cu modul acesta s'ar putea expedia zilnic între 500 și o mie vagoane.

Trecerea Rușilor prin Dobrogea. — Biroul ung. de corespondență transmite următoarea telegramă din București:

Din loc competent se află, că Rusia intenționează să-și desfășoare operațiunile militare spre Bulgaria prin Dobrogea și că va face responsabilă pentru consecințe pe România.

Impătrita Înțelegere trimite 100,000 ostași contra Bulgariei. — Agenția „Renter“ publică din Roma următoarele: Sunt autorizat să anunț, că guvernele Impătritei Înțelegeri trimit mari armate contra Bulgariei. O sută de mii ostași așteaptă să fie debarcați în portul dela Salonik.

După comunicațiunile autentice din Salonik ale corespondenței Sud-slave, patru transporturi: Australia, Britania, Media și Djewad, au sosit la 5 Octombrie st. n. la orele 8 dimineața în portul Salonik, unde au debarcat 8000 de soldați francezi.

Trupele debarcate proveniau dela Sedilbabr.

În aceeași zi a sosit un erucișător englez, care a debarcat vre-o mie de englezi.

A doua zi au fost debarcați 5000 de algerieni și marocani, tot din trupele dela Dardanele, cum și 2000 de englezi.

În total cam 21.000 de oameni, cari formează diviziunea Bailloud, comandată de generalul cu același nume.

În afară de aceste trupe n'a mai fost debarcat nici un soldat.

La 9 Octombrie st. n. a sosit ordinul ca brigada să plece în Sârbia; dar în ultimul moment a sosit un contra ordin.

Englezii au încercat să ocupe Karaburnu, dar au fost împedecați de greci.

Parcă exclus că chiar în câteva săptămâni să poată fi debarcați mai mult de 40.000 ori ori 50.000 oameni anglo-francezi.

Din ce în ce tot mai mult se revelează că intențiunea nu era alta decât a lăsa pe Grecia să se jertfească pentru Înțelegere.

Războiul european.

Pe frontul rusesc de câteva zile nu au obvenit evenimente esențiale. Marea ofenzivă rusească, dată contra frontului nostru din Volhînia și Galiția ostică a eșuat total, dușmanul a avut pierderi incalculabile. Ca ultima sforțare a acestei ofenzive se pot considera cele patru asalturi date contra frontului dela cursul Strypa și jur de Burkanov. Comunicatele Höfer în 13 crt. anunță, că trei asalturi date în regiunea Burkanov au fost respinse, iar al patrulea, ce în data amintită decurgea, încă a fost respins după comunicatul din 14 crt. Trupele lui Linsingen, cari se luptă la cursul Styr, au respins pe ruși de pe un șir de culmi. Deasupra orașului Dünaburg, unde luptă trupele lui Hindenburg, a apărut un avion german, care a aruncat mai multe bombe asupra orașului fortificat.

Ofenziva anglo-franceză stagnează de rezistența opusă de armatele germane, cari sunt în ofenzivă în toate secțiunile ce sunt atacate de inamic.

În Champagne atacurile franceze decurg după șablonul de mai înainte. În Franța se comentează viu noua întorsătură obvenită prin dimisia ministrului de externe Delcassé, cel mai aprig propagator al revanche-ului cu Germania. Încă nu sunt cunoscute motivele adevărate, cari l-au necesitat să-și dea abdicarea.

Pe frontul apusean, ne relatează comunicate mai noi oficiale, ofensiva anglo-franceză din nou s'a început, care e dată contra frontului german ce se estinde dela Ypern până la Loos.

Bulgarii, anunță agenția „Havas“ au atacat armatele sârbești pe sectorul dela Knjazevac. Comunicatul agenției „Havas“ e completat de știrile din Atena, cari vestesc, că atacul a fost dat de 2 corpuri de armată bulgară. Despre imanuarea ultimului bulgar regatului sârbesc nu avem comunicate oficiale. Probabil, ca ostilitățile să se fi început fără declarații formale, caz analog am avut războiul Ruso-Japonez.

Comunicatele oficiale germane anunță, că ofenziva trupelor aliate contra Belgradului, progresează favorabil. Comunicatele Höfer vestesc, că trupele inimice opun mare rezistență. Lupte decurg favorabil în direcția Pazarevac, care e atacat de două colone, una progresează dela Semendria, iar cealaltă dela Gradișca.

Un an dela moartea Regelui Carol I.

S'a împlinit deja un an de când Regele Carol I., care a pus baze de granit statului român, își doarme somnul de veci în mormântul tăcut din Curtea de Argeș, alături de alt domn înțelept, Neagoe Basarab.

Când defunctul Rege, Înțeleptul Carol I. a luat frânele guvernării regatului român, a zis următoarea cuvinte memorabile:

„Ales de către națiune cu spontaneitate Domn al Românilor, mi-am părăsit, fără a sta la îndoială, și țară și familie, spre a răspunde la chemarea acestui popor, care Mi-a încredințat destinele sale.

Punând piciorul pe acest pământ sacru, am devenit Român. Primirea Plebiscitului îmi impune, o știu, mari datorii. Sper că-mi va fi dat a-le îndeplini. Eu vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voință tare de-a face binele, un devotament fără margini către noua mea patrie și acel nelzins respect către lege, pe care l-am cules în exemplul alor Mei.

Cetățean astăzi, mâne, de va fi nevoie, soldat, Eu voi împărtăși cu Domniile Voastre soarta cea bună ca și pe cea rea. Din acest moment, totul este comun între noi. Credeți în mine, precum Eu cred în Domniile Voastre!

Singur numai Dumnezeu poate ști cece va fi viitorul păstrează patriei noastre! Din parte-ne să ne mulțumim întru a ne face datoria. Să ne întărim prin concordie! Să unim

puterile noastre, spre a fi la înălțimea evenimentelor!

„Provedința, care a condus pe Alesul Domniilor Voastre până aci, și care a înălțat toate piedicile din calea Mea, nu va lăsa neîndeplinită opera Sa.”

Trista aniversare a zilei, când România și-a pierdut pe cel dintâiu rege, a fost prăzduită printr'un parastas slujit la mormântul din Cartea de Argeș al Regelui Carol I. În tot timpul serviciului divin Majestatea Sa Regina Elisabeta s'a rugat la căpătâiul Marelui defunct, și lacrimile neconsolatei Suverane au fost unite cu lacrimile de recunoștință a poporului, care a venit să ia parte la pioasa ceremonie.

Înaltele instituții culturale din capitală au depus, cu aceasta ocaziune, pe mormântul marelui Rege Carol I. un număr imens de cununii. Faptele Ilustrului Rege dispărut vor rămânea infiltrate în inimile poporului românesc; ele vor servi, urmașilor în scaunul regal de lozincă, care are să normeze calea reclamată de interesele regatului român.

*

În 11 crt. e anul de când moștenitorul tronului României, Ferdinand a fost proclamat de Domn a regatului român. Domnia lui, după glorioasa domnie de 48 ani a Marelui Carol I. a venit în un timp, când frânele guvernării pretind o energie constantă, când fără calmitatea recerută de vremile actuale istorice, ușor pot fi sdrucinate interesele regatului Român.

Scumpa moștenire a Marelui înaintaș, de destoinic conducător și consolidator al României, îi va servi de busolă actualului Rege. În mijlocul vârtoarei de acum un an pe tron nu poate fi trecut fără a nu fi înregistrat.

În cele douăsprezece luni, de când Regele Ferdinand poartă coroana regală. a rămas fidel deciziei, luate în ultimul consiliu de coroană, prezidat de Marele Carol I., balanța politică a României nu și-a pierdut echilibrul. El a putut să reziste, cu guvernul său, solicitărilor de-a pași cu arma, alături de acel stat, care a amărât întreaga viață marelui său antecesor.

Regelui Ferdinand îi dorim constanta și calmitatea ce l-a caracterizat în decursul unui an de domnie, iar supușilor de sub sceptrul său, grupați în jurul tronului, să le realizeze aspirațiile, pentru care s'a luptat și Marele Carol I.

Diverse.

Dr. Iuliu Maniu sub arme. În 13 crt. cu acceleratul de 9 1/2 ore avocatul arhidiecezan, dl. Dr. Iuliu Maniu a plecat la Sibiu, ca să-și înceapă serviciul de arme.

Prelat domestic papal. Pontificalele Roman Benedict XV, l-a numit de Prelat domestic Pontificiu pe Ilustritatea Sa Dr. Iosif Siegescu deputat dietal, prof. universitar, consilier aulic, preot al Diecezei Lugoșului.

După cum suntem informați d. Dr. Iosif Siegescu a primit înalta dis-

tinție bisericească în urma meritelor avute în jurul noilor instituții culturale a diecezei de Lugoș.

Nou deputat. Cercul electoral al Năsăudului a ales de deputat cu unanimitate pe directorul gimnaziului superior din Năsăud, Ioan Gheție.

Ofițer român decorat: Domnul Dr. Ioan Florian din Mădărașul de Câmpie a fost decorat în 25 Sept. cu »Signum laudis« pentru »ținuta vitează și de sine jertfitoare în fața inamicului«. Felicitări.

Doctori onorifici. Colegiul facultății de drept din Budapesta a decis să aleagă doctori de onoare pe arhiducele Iosif Ferdinand, pe primministrul Tisza și pe generalii Mackensen și Envers-pașa.

Fondul I. M. Moldovanu. Întru amintirea neuitatului prepozit I. M. Moldovanu au sosit la Masa studenților următoarele contribuții: dela Ilustritatea Sa Episcopul Dr. Vasile Hossu din Balatonfüred, Cor. 50; dela părintele Ștefan Lita din Lunca Cor. 5, »ca expresiune a jalei adânci, a iubirii și recunoștinței pentru multele binefaceri ale în veci neuitatului prepozit Moldovănuș«.

Spitalul răniților din Blaj. Foile dela desfăcutul cucuruzului fiind cele mai bune pentru umplutul străjăcelor în loc de paie — Direcțiunea spitalului răniților din Blaj adresează un călduros apel către M. Onorații Domni preoți și învățători, primari sau orice binevoitori să binevoască a insista ca în comună, la desfacerea cucuruzului fiecare să contribuie cu câte un sac de foi de cucuruz, cari adunându-se la un loc să se trimită la spital, pentru cari direcțiunea încă înainte își exprimă viile sale mulțămiri în numele acestor eroi.

Dr. V. Hâncu.

Pe ruinele unui oraș. Colaboratorul unui ziar din Varșovia a cercetat amănunțit orașul Lodz, eminenta industrial. Mizeriile, cari le-a aflat aici au trecut peste toate așteptările lui. Locuitorii sunt în cea mai grea mizerie, mor de foame, puterile le sunt istovite în lupta pentru existență. Am cercetat, scrie ziaristul, temeinic ruinele suburbiului Baluta și azilul unde sunt adăpostiți băieții orfani. — Nu am părinți, îmi spunea o băiată, tata a murit de slăbiciune, și nu de mult am fost lipsită și de mamă, moartă de tifus. În altă cameră am aflat patru băieți orfani, cel mai mare era de 18, el purtă grija celorlalți. Într'o casă friguroasă am aflat mulți copii mici, cari plângeau, mama lor a murit, iar tatăl lor cerșea prin sate. Uzinele și-au întrerupt lucrările și mulțimea de oameni, cari aici își câștiga pâinea, cutrieră stradele, cerșind milă trecătorilor. Situația acestora e mai favorabilă, decât a celor 60.000 oameni, cari primesc alimente dela comună. O memorie tristă mi-a lăsat o mamă, care încunjurată de 5 copii mici, debili, spunea, că medicii, refuzându-i primirea băieților bolnavi în spital, au consultat-o să-i grijască ea, cu toate că nu am nimic numai apă. Număroasele instituții de ajutorare nu-și pot împlini misiunea, având a se lupta cu multe nevoi materiale.

Grecia a respins să dea ajutor Sârbiei. Din Atena se vestește, că guvernul Greciei a respins cererile guvernului sârbesc de a-i

oferi ajutor în înțelesul alianței încheiate.

Din Salonik se anunță că debarcarea trupelor anglo-franceze continuă. Armatele sunt cu mult mai mari decum s'a prevăzut. S'au construit multe depozite pentru alimente.

Rechiziționarea metalelor. Prin o ordonanță recentă guvernul a hotărât rechiziționarea metalelor folosite în gospodăriile private. Sunt supuse rechiziționării obiectele de nikel, aramă, tombac și de bronz. Rechiziționarea se va începe la 30 Noembrie a. e. Prețurile pentru metalele, ce au să fie rechiziționate, sunt statorite de guvern în modul următor: Pentru obiecte de nikel 15 coroane de kilogram; pentru obiecte de aramă, tombac ș. a. 2 cor. până la 5'50. — Articolele de felul acesta le pot cumpăra numai persoane, cari prezintă act scris dela Centrala ungară de metale (societate pe acții), și semnat de primarul locului. Cumpărătorii sunt îndatorăți să arete actul acesta vânzătorilor.

Cinema „Edison“ din Blaj, Duminecă 17 crt. va reprezenta următorul program:

1. Zepeline contra Angliei, act. 2. Omul din biblie dramă în 4 acte. Rolul principal îl are Waldemar Psyländer. 6. Căsătorie de probă, comedie în 3 acte.

† Axente Anca cantor-docente în Retiție după un morb greu împărtășit cu sfințele taine ale muribunzilor în 12 crt. și-a dat blândul suflet în mâinile Creatorului.

Odihnească în pace!

Biblioteca academiei române.

În lunile Iulie—August 1915 s'au consultat de 976 cititori 2913 volume și broșuri tipărite; de 201 cititori s'au consultat 801 manuscrise, 6852 documente, 38 cărți vechi românești (1508—1830).

Colecțiunile Bibliotecii au sporit în această lună cu 450 volume și broșuri, 287 numere de reviste române, 168 reviste străine — atlase și hărți, — stampe și portrete, 1 volum manuscris, 3 documente, — fotografii, — album, 344 foi volante, 1 notă muzicală, 3 obiecte de muzeu și — monete.

Biblioteca e deschisă în fiecare zi de lucru pentru cărțile tipărite dela 8 ore dimineața până la 6 seara, pentru manuscrise și documente dela 8 la 12 și dela 1 la 6.

Proprietar, editor și Redactor responsabil:

Augustin Gruția.

Concurs

pentru ocuparea unui post de

scriitor

la oficiul notarial din Blaj—Balázsfalva,

Salar lunar 90 cor. și dela executiv 3 cor. la zi.

Simion Muntean

notar.

La subsemnata societate află aplicare imediată

un COMIS (calfă) și un UCENIC

Condițiuni favorabile.

„Consum“
societate comercială pe acții.